

Andria

Didascalia

Periocha G. Sulpici Apollinaris

[·10] **Sorōrem falsō crēditam meretriculae**
[·9] **Genere Andriae, Glycerium, vitiat Pamphilus**
[·8] **Gravidāque factā dat fidem, uxōrem sibi**
[·7] **Fore hanc; namque aliam pater ēī dēsponderat,**
[·6] **Gnātam Chremētis, atque ut amōrem comperit,**
[·5] **Simulat futūrās nūptiās, cupiēns suus**
[·4] **Quid habēret animī filius cognōscere.**
[·3] **Dāvī suāsū nōn repugnat Pamphilus.**
[·2] **Sed ex Glyceriō nātum ut vīdit puerulum**
[·1] **Chremēs, recūsat nūptiās, generum abdicat.**
[0] **Hanc Pamphiliō, aliam dat Charīnō conjugem.**

Prolog

[1] [PROLOGUS]: **Poēta cum prīmum animum ad scribendum appulit,**
[2]   **id sibi negōti crēdidit sōlum darī,**
[3]   **populō ut placērent quās fēcisset fābulās.**
[4]   **vērum aliter ēvenire multō intellegit;**
[5]   **nam in prōlogīs scribendīs operam abūtitur,**
[6]   **nōn quī argūmentum nārret sed quī malevolī**
[7]   **veteris poētae maledictīs respondeat.**
[8]   **nunc quam rem vitiō dent quaeſō animū advortite.**
[9]   **Menander fēcit Andriam et Perinthiam.**
[10]   **quī utramvīs rēctē nōrit ambās nōverit:**
[11]   **nōn ita dissimilī sunt argūmentō, et tamen**
[12]   **dissimilī ḫrātiōne sunt factae ac stilō.**
[13]   **quae convēnēre in Andriam ex Perinthiā**
[14]   **fatētur trānstulisse atque ūsum prō suīs.**
[15]   **id istī vituperant factum atque in eō disputant**
[16]   **contāminārī nōn decēre fābulās.**
[17]   **faciuntne intellegendō ut nīl intellegant?**
[18]   **quī cum hunc accūsant, Naevium Plautum Ennium**
[19]   **accūsant quōs hic nōster auctōrēs habet,**
[20]   **quōrum aemulārī exoptat nēglegentiam**
[21]   **potius quam istōrum obscūram dīligentiam.**
[22]   **dehinc ut quiēscant porrō moneō et dēsinant**
[23]   **male dicere, malefacta nē nōscant sua.**
[24]   **favēte, adeste aequō animō et rem cognōscite,**
[25]   **ut pernōscātis ecquid speī sit reliquum,**
[26]   **posthāc quās faciet dē integrō cōmoediās,**
[27]   **spectandae an exigendae sint vōbīs prius.**

Akt I

Simo Sosia

- [28] [SIMO SENEX]: **Vōs istaec intrō auferte: abīte. Sōsia,**
[29] **adēs dum: paucīs tē volō. dictum putā:**
[30] [SOSIA LIBERTUS]: **nempe ut cūrentur rēctē haec? immō aliud. quid est**
[31] **quod tibi mea ars efficere hōc possit amplius?**
[32] [SIMO SENEX]: **nīl istāc opus est arte ad hanc rem quam parō,**
[33] **sed eīs quās semper in tē intellēxi sitās,**
[34] **fidē et taciturnitāte. exspectō quid velīs.**
[35] **ego postquam tē ēmī, ā parvulō ut semper tibi**
[36] **apud mē jūsta et clēmēns fuerit servitus**
[37] **scīs. fēcī ex servō ut essēs libertus mihi,**
[38] **proptereā quod servībās liberāliter:**
[39] **quod habuī summum pretium persolvī tibi.**
[40] [SOSIA LIBERTUS]: **in memoriā habeō. haud mūtō factum. gaudēō**
[41] **sī tibi quid fēcī aut faciō quod placeat, Simō,**
[42] **et id grātum fuisse advorsum tē habeō grātiā.**
[43] **sed hoc mihi molestumst; nam istaec commemoratiō**
[44] **quasi exprobratiōst immemoris benefīci.**
[45] **quīn tū ūnō verbō dīc quid est quod mē velīs.**
[46] [SIMO SENEX]: **ita faciam. hoc prīmum in hāc rē praedīcō tibi:**
[47] **quās crēdis esse hās nōn sunt vērae nūptiae.**
nuptials.
[48] [SOSIA LIBERTUS]: **cūr simulās igitur? rem omnem ā pīncipiō audiēs:**
[49] [SIMO SENEX]: **eō pactō et gnātī vītam et cōnsilium meum**
[50] **cognōscēs et quid facere in hāc rē tē velim.**
[51] **nam is postquam excessit ex ephēbīs, Sōsia, et**
[52] **lībrius vīvendī fuit potestās (nam anteā**
[53] **qui scīre possēs aut ingenium nōscere,**
[54] **dum aetās metus magister prohibēbant? itast.)**
[55] **quod plērique omnēs faciunt adulēscēntulī,**
[56] **ut animū ad aliquod studiū adjungant, aut equōs**
[57] **alere aut canēs ad vēnandum aut ad philosophōs,**
[58] **hōrum ille nīl ēgregiē praeter cētera**
[59] **studēbat et tamen omnia haec mediōcriter.**
[60] **gaudēbam. nōn injūriā; nam id arbitror**
[61] [SOSIA LIBERTUS]: **apprīmē in vītā esse ūtile, ut nēquid nimis.**
[62] [SIMO SENEX]: **sīc vīta erat: facile omnīs perferre ac patī;**
[63] **cum quibus erat cumque ūnā is sēsē dēdere,**
[64] **eōrum obsequiū studiūs, adversus nēminī,**
[65] **numquam praepōnēns sē illīs; ita ut facillimē**
[66] **sine invidiā laudem inveniās et amicōs parēs.**
[67] [SOSIA LIBERTUS]: **sapienter vītam īstituit; namque hōc tempore**
[68] **obsequiū amicōs, vēritās odium parit.**
[69] [SIMO SENEX]: **intereā mulier quaedam abhinc triennium**
[70] **ex Andrō commigrāvit hūc vīciniae,**
[71] **inopiā et cognātōrum nēlegentīā**
[72] **coacta, ēgregiā fōrmā atque aetāte integrā.**
[73] [SOSIA LIBERTUS]: **ei! vereor nēquid Andria apportet malī!**
[74] [SIMO SENEX]: **prīmō haec pudicē vītam parcē ac dūriter**

[75] agēbat, lānā et tēlā vīctum quaeritāns;
[76] sed postquam amāns accessit pretium pollicēns
[77] ūnus et item alter, ita ut ingeniumst omnium
[78] hominum ab labōre prōclīve ad libidinem,
[79] accēpit condicōnem, dehinc quaestum occipit.
[80] qui tum illam amābant forte, ita ut fit, filium
[81] perdūxere illūc, sēcum ut ūnā esset, meum.
[82] egomet continuō mēcum ‘certē captus est:
[83] habetr’. observābam māne illōrum servulōs
[84] venientis aut abeuntis: rogitābam ‘heus puer,
[85] dīc sōdēs, quis herī Chrȳsidem habuit? ’ nam Andriae
for
[86] illī id erat nōmen. teneō. Phaedrum aut Clīniām
[87] dīcēbant aut Nīcēratum; nam hī trēs simul
[88] amābant. ‘eho quid Pamphilus? i’ ‘quid? symbolam
‘what?
[89] dedit, cēnāvit.’ gaudēbam. item aliō diē
[90] quaerēbam: comperiēbam nīl ad Pamphilum
[91] quicquam attinēre. enimvērō spectātum satis
[92] putābam et magnum exemplum continentiae;
[93] nam qui cum ingeniīs cōnflictātur ejus modī
[94] neque commovētur animus in eā rē tamen,
[95] sciās posse habēre jam ipsum suae vītae modum.
[96] cum id mihi placēbat tum ūnō ōre omnēs omnia
[97] bona dīcere et laudāre fortūnās meās,
[98] qui gnātum habērem tālī ingeniō praeditum.
[99] quid verbīs opus est? hāc fāmā impulsus Chremēs
[100] ultrō ad mē vēnit, ūnicam gnātam suam
[101] cum dōte summā filiō uxōrem ut daret.
[102] placuit: dēspondī. hic nūptiīs dictust diēs.
[103] [SOSIA LIBERTUS]: quid obstat cur nōn vērae fiant? audiēs.
[104] [SIMO SENEX]: fermē in diēbus paucīs quibus haec ācta sunt
[105] Chrȳsis vīcīna haec moritur. ō factum bene!
[106] [SOSIA LIBERTUS]: beāsti; eī metuī ā Chrȳside. ibi tum filius
[107] [SIMO SENEX]: cum illīs qui amābant Chrȳsidem ūnā aderat frequēns;
[108] cūrābat ūnā fūnus; trīstis interim,
[109] nōnnumquam collacrimābat. placuit tum id mihi.
[110] sīc cōgitābam ‘hic parvae cōsuētūdinis
[111] causa hujus mortem tam fert familiāriter:
[112] quid sī ipse amāsset? quid hic mihi faciet patri? ’
[113] haec ego putābam esse omnia hūmānī ingenī
[114] mānsuētīque animī officia. quid multis moror?
[115] egomet quoque ejus causā in fūnus prōdeō,
[116] nīl suspicāns etiam mali. hem quid id est? sciēs.
[117] effertur; īmus. interēa inter mulierēs
[118] quae ibi aderant forte ūnam aspiciō adulēscētulam
[119] formā. . . bonā fortasse. et vultū, Sōsia,
[120] adeō modestō, adeō venustō ut nīl suprā.
[121] quia tum mihi lāmentāri praeter cēterās
[122] vīsast et quia erat fōrmā praeter cēterās
[123] honestā ac liberālī, accēdō ad pedisēquās,
[124] quae sit rogō: sorōrem esse ajunt Chrȳsidis.
[125] percussit īlicō animum. attāt hoc illud est,

[126] hinc illae lacrumae, haec illast misericordia.
[127] [SOSIA LIBERTUS]: quam timeō quōrsum ēvādās! fūnus interim
[128] [SIMO SENEX]: prōcēdit: sequimur; ad sepulcrum vēnimus;
[129] in ignem impositast; flētūr. intereā haec soror
[130] quam dīxī ad flammatum accessit imprūdentius,
[131] satis cum perīclō. ibi tum exanimātus Pamphilus
[132] bene dissimulātum amōrem et cēlātum indicat:
[133] accurrit; mediam mulierem complectitur:
[134] 'mea Glycerium,' inquit 'quid agis? cūr tē īs perditum? '
[135] tum illa, ut cōsuētūm facile amōrem cernerēs,
[136] rejēcit sē in eum flēns quam familiāriter!
[137] [SOSIA LIBERTUS]: quid aīs? redeō inde īrātus atque aegrē ferēns;
[138] [SIMO SENEX]: nec satis ad objūrgandum cause. diceret
[139] 'quid fēcī? quid commeruī aut peccāvī, pater?
[140] quae sēsē in ignem inicere voluit, prohibuī
[141] servāvī.' honesta ḥrātiōst. rēctē putās;
[142] [SOSIA LIBERTUS]: nam sī illum objūrgēs vītāe quī auxilium tulit,
[143] quid faciās illī quī dederit damnum aut malum?
[144] [SIMO SENEX]: vēnit Chremēs postrīdiē ad mē clāmitāns:
[145] indignum facinus; comperisse Pamphilum
[146] prō uxōre habēre hanc peregrinam. ego illud sēdulō
[147] negāre factum. ille īstat factum. dēnique
[148] ita tum discēdō ab illō, ut quī sē filiam
[149] neget datūrum. nōn tū ibi gnātum. . . ? nē haec quidem
[150] satis vehemēns causa ad objūrgandum. quī? cedo.
[151] 'tūte ipse hīs rēbus finem praescripstī, pater:
[152] prope adest cum aliēnō mōre vīvendumst mihi:
[153] sine nunc meō mē vīvere intereā modō.'
[154] [SOSIA LIBERTUS]: quī igitur relictus est objūrgandī locus?
[155] [SIMO SENEX]: sī propter amōrem uxōrem nōlet dūcere:
[156] ea prīmum ab illō animum advortenda injūriast;
[157] et nunc id operam dō, ut per falsās nūptiās
[158] vēra objūrgandī causa sit, sī dēneget;
[159] simul scelerātus Dāvus sī quid cōsili
[160] habet, ut cōnsūmat nunc cum nīl obsint dolī;
[161] quem ego crēdō manibus pedibusque obnīxē omnia
[162] factūrum, magis id adeō mihi ut incommodet
[163] quam ut obsequātūr gnātō. quāpropter? rogās?
[164] mala mēns, malus animus. quem quidem ego sī sēnserō. . .
[165] sed quid opust verbīs? sīn ēveniat quod volō,
[166] in Pamphilo ut nīl sit morae, restat Chremēs
[167] cui mī expūrgandus est: et spērō cōfore.
[168] nunc tuumst officium hās bene ut assimulēs nūptiās,
[169] perterrefaciās Dāvum, observēs filium
[170] quid agat, quid cum illō cōsili captet. sat est:
[171] [SOSIA LIBERTUS]: cūrābō. eāmus nūnciam intrō: ī prae, sequar.

Simo Davus

- [172] [SIMO SENEX]: Nōn dubiumst quīn uxōrem nōlit filius;
[173] ita Dāvum modo timēre sēnsī, ubi nūptiās
[174] futūrās esse audīvit. sed ipse exit forās.
- [175] [DAVUS SERVUS]: mīrābar hoc sī sīc abīret et erī semper lēnitās
[176] verēbar quōrsum ēvāderet.
[177] quī postquam audierat nōn datum īrī filiō uxōrem suō,
[178] numquam cuiquam nostrum verbū fēcit neque id aegrē tulit.
- [179] [SIMO SENEX]: at nunc faciet neque, ut opīnor, sine tuō magnō malō.
- [180] [DAVUS SERVUS]: id voluit nōs sīc necopīnantīs dūcī falsō gaudiō,
[181] spērantīs jam āmōtō metū, interōscitantīs opprimī,
[182] ne esset spatium cōgitandī ad disturbādās nūptiās:
[183] astūtē. carnufex quae loquitur? erus est neque prōvideram.
- [184] [SIMO SENEX]: Dāve. hem quid est? echo dum ad mē. quid hic vult? quid aīs? quā dē rē? rogās?
[185] meum gnātum rūmor est amāre. id populus cūrat scilicet.
- [186] hoccin agis an nōn? ego vērō istūc. sed nunc ea mē exquirere
[187] inīquī patris est; nam quod antehāc fēcit nīl ad mē attinet.
- [188] dum tempus ad eam rem tulit, sīvī animū ut explēret suum;
- [189] nunc hic diēs aliam vītam dēfert, aliōs mōrēs postulat:
- [190] dehinc postulō sīve aequumst tē ūrō, Dāve, ut redeat jam in viam.
- [191] hoc quid sit? omnēs qui amant graviter sibi darī uxōrem ferunt.
- [192] [DAVUS SERVUS]: ita ajunt. tum sīquis magistrum cēpit ad eam rem improbum,
- [193] [SIMO SENEX]: ipsum animū aegrōtūm ad dēteriōrem partem plērumque applicat.
- [194] [DAVUS SERVUS]: nōn hercle intellegō. nōn? hem. nōn: Dāvus sum, nōn Oedipus.
- [195] [SIMO SENEX]: nempe ergō apertē vīs quae restant mē loqui? sānē quidem.
- [196] sī sēnsērō hodiē quicquam in hīs tē nūptiīs
[197] fallāciae cōnārī quō fiant minus,
[198] aut velle in eā rē ostendī quam sīs callidus,
[199] verberibus caesum tē in pistrīnum, Dāve, dēdam usque ad necem,
- [200] eā lēge atque ūmine ut, sī tē inde exēmerim, ego prō tē molam.
- [201] quid, hoc intellexi? an nōndum etiam nē hoc quidem? immō callidē:
- [202] [DAVUS SERVUS]: ita apertē ipsam rem modo locutus nīl circum itiōne ūsus ēs.
- [203] [SIMO SENEX]: ubivīs facilius passus sim quam in hāc rē mē dēlūdier.
- [204] [DAVUS SERVUS]: bona verba, quaeſō! irrīdēs? nīl mē fallis. ēdīcō tibi:
- [205] [SIMO SENEX]: nē temere faciās; neque tū haud dīcās tibi nōn praedictum: cavē!

Davus

- [206] [DAVUS SERVUS]: Enīm vērō, Dāve, nīl locīst sēgnitiae neque socordiae,
[207] quantum intellēxī modo senis sententiam dē nūptiīs:
[208] quae sī nōn āstū prōvidentur, mē aut erum pessum dabunt.
[209] nec quid agam certumst, Pamphilumne adjūtem an auscultem senī.
[210] sī illum relinquo, ejus vītae timeō; sīn opitulōr, hujus minās,
[211] cui verba dare difficilest: prīmum jam dē amōre hoc comperit;
[212] mē īfēnsus servat nēquam faciam nūptiīs fallāciām.
[213] sī sēnsērit, periū: aut sī lubitum fuerit, causam cēperit
[214] quō jūre quāque injūriā praecipitem in pistrīnum dabit.
[215] ad haec mala hoc mī accēdit etiam: haec Andria,
[216] sī ista uxor sīve amīcast, grāvida ē Pamphilōst.
[217] audīre que eōrumst operae pretium audāciām
[218] (nam inceptiōst āmentium, haud amantium):
[219] quidquid peperisset dēcrēvērunt tollere.

[220] et fingunt quandam inter sē nunc fallāciam
[221] cīvem Atticam esse hanc: 'fuit ölim quīdam senex
[222] mercātor; nāvem is frēgit apud Andrum īsulam;
[223] is obiit mortem.' ibi tum hanc ējectam Chrȳsidis
[224] patrem recēpisce orbam parvam. fābulae!
[225] mīquidem hercle nōn fit vērī simile; atque ipsīs commentum placet.
[226] sed Mȳsis ab eā ēgreditur. at ego hinc mē ad forum ut
[227] conveniam Pamphilum, nē dē hāc rē pater imprūdentem opprimat.

Mysis

[228] [MYSIS ANCILLA]: Audīvī, Archylis, jamdūdum: Lesbiam addūcī jubēs.
[229] sānē pol illa tēmulentast mulier et temerāria
[230] nec satis digna cui committās prīmō partū mulierem.
[231] tamen eam addūcam? importūnitātem spectāte aniculae
[232] quia compōtrīx ejus est. dī, date facultātem obsecrō
[233] huic pariendī atque illī in aliīs potius peccandī locum.
[234] sed quidnam Pamphilum exanimātum video? vereor quid siet.
[235] opperiar, ut sciam num quidnam haec turba trīstitiaē afferat.

Pamphilus Mysis

[236] [PAMPHILUS ADULESCENS]: Hoccinest hūmānum factū aut inceptū? hoccin officium patris?
[237] [MYSIS ANCILLA]: quid illud est? prō deum fidem quid est, sī haec nōn contumēliast?
[238] [PAMPHILUS ADULESCENS]: uxōrem décrērat dare sēsē mī hodiē: nōnne oportuit
[239] praescisse mē ante? nōnne prius commūnicātum oportuit?
[240] [MYSIS ANCILLA]: miseram mē, quod verbum audiō!
[241] [PAMPHILUS ADULESCENS]: quid? Chremēs, quī dēnegārat sē commissūrum mihi
[242] gnātam suam uxōrem, id mūtāvit quia mē immūtātum videt?
[243] itane obstinātē operam dat ut mē ā Glyceriō miserum abstrahat?
[244] quod sī fit pereō funditus.
[245] adeōn hominem esse invenustum aut īfēlicem quemquam ut ego sum!
[246] prō deum atque hominum fidem!
[247] nūllōn ego Chremētis pactō affinitātem effugere poterō?
[248] quot modīs contemptus sprētus! facta trānsacta omnia. hem
[249] repudiātus repetor. quam ob rem? nisi sī id est quod suspicor:
[250] aliquid mōnstrī alunt: ea quoniam nēminī obtrūdī potest,
[251] ītur ad mē. örātiō haec mē miseram exanimāvit metū.
[252] nam quid ego dīcam dē patre? āh
[253] tantamne rem tam nēglegenter agere! praeteriēns modo
[254] mī apud forum 'uxor tibi dūcendas, Pamphile, hodiē' inquit: 'parā,
[255] abi domum.' id mihi vīsust dīcere 'abi citō ac suspende tē.'
[256] obstipuī. cēnsēn mē verbum potuisse üllum prōloqui? aut
[257] üllam causam, ineptam saltem falsam inīquam? obmūtuī.
[258] quod sī ego rescissem id prius, quid facerem sīquis nunc mē roget?
[259] aliquid facerem ut hoc nē facerem. sed nunc quid prīmū exsequar?
[260] tot mē impediunt cūrae, quae meum animūm divorsae trahunt:
[261] amor, misericordia hujus, nūptiārum sollicitatiō,
[262] tum patris pudor, quī mē tam lēni passus est animō usque adhūc
[263] quae meō cumque animō lubitumst facere. eīne ego ut advorser? ei mihi!
[264] incertumst quid agam. misera timeō 'incertum' hoc quōrsus accidat.
[265] [MYSIS ANCILLA]: sed nunc peropust aut hunc cum ipsā aut dē illā aliquid mē advorsum hunc loqui:
[266] dum in dubiōst animus, paulō mōmentō hūc vel illūc impellitur.

[267] [PAMPHILUS ADULESCENS]: quis hic loquitur? Mysis, salvē. ō salvē, Pamphile. quid agit? rogās?
[268] [MYSIS ANCILLA]: labōrat ē dolōre atque ex hōc misera sollicitast, diem
[269]   quia ūlīm in hunc sunt cōnstitūtae nūptiae. tum autem hoc timet,
[270]   nē dēserās sē. egone istūc cōnārī queam?
[271] [PAMPHILUS ADULESCENS]: egon propter mē illam dēcipī miseram sinam,
[272]   quae mihi suum animum atque omnem vītam crēdidit,
[273]   quam ego animō ēgregiē cāram prō uxōre habuerim?
[274]   bene et pudicē ejus doctum atque ēductum sinam
[275]   coāctum egestāte ingenium immūtārier?
[276]   nōn faciam. haud verear sī in tē sōlō sit situm;
[277] [MYSIS ANCILLA]: sed vim ut queās ferre. adeōn mē ignāvum putās,
[278] [PAMPHILUS ADULESCENS]: adeōn porrō ingrātum aut inhūmānum aut ferum,
[279]   ut neque mē cōsuētūdō neque amor neque pudor
[280]   commoveat neque commoneat ut servem fidem?
[281] [MYSIS ANCILLA]: ūnum hoc sciō, hanc meritam esse ut memor essēs sui.
[282] [PAMPHILUS ADULESCENS]: memor essem? ō Mysis Mysis, etiam nunc mihi
[283]   scripta illa dicta sunt in animō Chr̄ysidis
[284]   dē Glyceriō. jam fermē moriēns mē vocat:
[285]   accessī; vōs sēmōtae: nōs sōli: incipit
[286]   'mī Pamphile, hujus fōrmam atque aetātem vidēs,
[287]   nec clam tē est quam illī nunc utraeque inūtilēs
[288]   et ad pudicitiam et ad rem tūtandam sient.
[289]   quod ego per hanc tē dexteram et genium tuum,
[290]   per tuam fidem perque hujus sōlitūdinem
[291]   tē obtestor nē abs tē hanc sēgregēs neu dēserās.
[292]   sī tē in germānī frātris dīlēxī locō
[293]   sive haec tē sōlum semper fēcit maximī
[294]   seu tibi mōrigera fuit in rēbus omnibus,
[295]   tē istī virum dō, amīcum tūtōrem patrem;
[296]   bona nostra haec tibi permittō et tuae mandō fidē.'
[297]   hanc mī in manum dat; mors continuō ipsam occupat.
[298]   accēpi: acceptam servābō. ita spērō quidem.
[299]   sed cūr tū abīs ab illā? obstetrīcem accersō. properā. atque audīn?
[300]   verbum ūnum cave dē nūptiis, nē ad morbum hoc etiam. . . teneō.

Akt II

Charinus Byrria Pamphilus

[301] [CHARINUS ADULESCENS]: Quid ais, Byrria? daturne illa Pamphilō hodiē nūptum? sīc est.
[302]   qui scīs? apud forum modo ē Dāvō audīvī. ei miserō mihi!
[303]   ut animus in spē atque in timōre usque antehāc attentus fuit,
[304]   ita, postquam adēmpta spēs est, lassus cūrā cōflectus stupet.
[305] [BYRRIA SERVUS]: quaeſō edepol, Charine, quoniam nōn potest id fierī quod vīs,
[306]   id velīs quod possit. nīl volō aliud nisi Philūmenam. āh
[307]   quantō satiust tē id dare operam qui istum amōrem ex animō āmoveās,
[308]   quam id loquī quō magis libidō frūstrā incendātur tua!
[309] [CHARINUS ADULESCENS]: facile omnēs cum valēmus rēcta cōnsilia aegrōtis damus.
[310]   tū sī hīc sīs aliter sentiās. age age, ut libet. sed Pamphilum
[311]   videō. omnia experīri certumst prius quam pereō. quid hic agit?
[312]   ipsum hunc örābō, huic supplicābō, amōrem huic nārrābō meum:
[313]   crēdō impetrābō ut aliquot saltem nūptiis prōdat diēs:

[314] intereā fiet aliquid, spērō. id ‘aliquid’ nīl est. Byrria,
[315] quid tibi vidētur? adeōn ad eum? quidnī? sī nīl impetrēs,
[316] [BYRRIA SERVUS]: ut tē arbitrētur sibi parātum moechum, sī illam dūxerit.
[317] [CHARINUS ADULESCENS]: abin hinc in malam rem cum suspiciōne istāc, scelus?
[318] [PAMPHILUS ADULESCENS]: Charīnum videō. salvē. ō salvē, Pamphile:
[319] [CHARINUS ADULESCENS]: ad tē adveniō spem salūtem auxilium cōnsilium expetēns.
[320] [PAMPHILUS ADULESCENS]: neque pol cōsiliū locum habeō neque ad auxilium cōpiam.
[321] sed istūc quidnamst? hodiē uxōrem dūcis? ajunt. Pamphile,
[322] [CHARINUS ADULESCENS]: sī id facis, hodiē postrēmum mē vidēs. quid ita? ei mihi,
[323] vereor dīcere: huic dīc quaeſō, Byrria. ego dīcam. quid est?
[324] [BYRRIA SERVUS]: spōnsam hic tuam amat. nē iste haud mēcum sentit. eho dum dīc mihi:
[325] [PAMPHILUS ADULESCENS]: numquidnam amplius tibi cum illā fuit, Charīne? āh, Pamphile,
[326] [CHARINUS ADULESCENS]: nīl. quam vellem! nunc tē per amīcitiam et per amōrem obsecrō,
[327] prīncipiō ut nē dūcās. dabō equidem operam. sed sī id nōn potest
[328] aut tibi nūptiae hae sunt cordī, cordī! saltem aliquot diēs
[329] prōfer, dum proficīscor aliquō nē videam. audī nūnciam:
[330] [PAMPHILUS ADULESCENS]: ego, Charīne, nē utiquam officium līberī esse hominis putō,
[331] cum is nīl mereat, postulāre id grātiae appōnī sibi.
[332] nūptiās effugere ego istās mālō quam tū adipīscier.
[333] [CHARINUS ADULESCENS]: reddidistī animum. nunc sīquid potes aut tū aut hic Byrria,
[334] [PAMPHILUS ADULESCENS]: facite fingite invenīte efficite qui dētūr tibi;
[335] ego id agam mihi qui nē dētūr. sat habeō. Dāvum optimē
[336] videō, cujus cōsiliō frētus sum. at tū hercle haud quicquam mihi,
[337] [CHARINUS ADULESCENS]: nisi ea quae nīl opus sunt scire. fugin hinc? ego vērō ac libēns.

Davus Charinus Pamphilus

[338] [DAVUS SERVUS]: Dī bonī, bonī quid portō? sed ubi inveniam Pamphilum,
[339] ut metum in quō nunc est adimam atque expleam animum gaudiō?
[340] [CHARINUS ADULESCENS]: laetus est nescioquid. nīl est: nōndum haec rescīvit mala.
[341] [DAVUS SERVUS]: quem ego nunc crēdō, sī jam audierit sibi parātās nūptiās
[342] [CHARINUS ADULESCENS]: audīn tu illum? tōtō mē oppidō exanimātum quaerere.
[343] [DAVUS SERVUS]: sed ubi quaeram? quō nunc pīmum intendam? cessās colloquī?
[344] abeō. Dāve, adēs resiste. quis homōst qui mē. . . ? ō Pamphile,
[345] tē ipsum quaerō. eugae, Charīne! ambō opportūnē: vōs volō.
[346] [PAMPHILUS ADULESCENS]: Dāve, periī. quīn tū hoc audī. interiī. quid timeās sciō.
[347] mea quidem hercle certē in dubiō vītast. et quid tū, sciō.
[348] nūptiae mī. . . etsī sciō? hodiē. . . obtundis, tam etsī intellegō?
[349] [DAVUS SERVUS]: id pavēs nē dūcās tū illam; tū autem ut dūcās. rem tenēs.
[350] [PAMPHILUS ADULESCENS]: istūc ipsum. atque istūc ipsum nīl perīclīst: mē vidē.
[351] obsecrō tē, quam pīmum hōc mē līberā miserum metū. em
[352] [DAVUS SERVUS]: liberō: uxōrem tibi nōn dat jam Chremēs. qui scīs? sciō.
[353] tuus pater modo mē prehendit: ait tibi uxōrem dare
[354] hodiē, item alia multa quae nunc nōn est nārrandī locus.
[355] continuō ad tē properāns percurrō ad forum ut dīcam haec tibi.
[356] ubi tē nōn inveniō ibi ēscendō in quandam excēsum locum,
[357] circumspiciō: nusquam. forte ibi hujus videō Byriam;
[358] rogo: negat vīdisse. mihi molestum; quid agam cōgitō.
[359] redeuntī intereā ex ipsā rē mī incīdit suspiciō ‘hem
[360] paululum obsōnī; ipsus trīstis; dē imprōvisō nūptiae:
[361] nōn cohaerent.’ quōrsum nam istūc? ego mē continuō ad Chremem.
[362] cum illō adveniō, sōlitūdō ante ōstium: jam id gaudeō.

[363] [CHARINUS ADULESCENS]: rēctē dīcis. perge. maneō. intereā intrō ire nēminem
[364] [DAVUS SERVUS]: videō, exire nēminem; mātrōnam nūllam in aedibus,
[365] nīl ḍrnātī, nīl tumultī: accessī; intrō aspexī. sciō:
[366] [PAMPHILUS ADULESCENS]: magnum signum. num videntur convenire haec nūptiis?
[367] nōn opīnor, Dāve. ‘opīnor’ nārrās? nōn rēctē accipis:
[368] [DAVUS SERVUS]: certa rēs est. etiam puerum inde abiēns convēnī Chremī:
[369] holera et pisciculōs minūtōs ferre obolō in cēnam senī.
[370] [CHARINUS ADULESCENS]: liberātus sum hodiē, Dāve, tuā operā. ac nūllus quidem.
[371] quid ita? nempe huic prōrsus illam nōn dat. rīdiculum caput,
[372] [DAVUS SERVUS]: quasi necesse sit, sī huic nōn dat, tē illam uxōrem dūcere,
[373] nisi vidēs, nisi senis amīcōs ḍrās, ambīs. bene monēs:
[374] [CHARINUS ADULESCENS]: ibō, etsī hercle saepe jam mē spēs haec frūstrātast. valē.

Pamphilus Davus

[375] [PAMPHILUS ADULESCENS]: Quid igitur sibi vult pater? cūr simulat? ego dīcam tibi.
[376] [DAVUS SERVUS]: sī id suscēnseat nunc quia nōn det tibi uxōrem Chremēs,
[377] ipsus sibi esse injūrius videātur, neque id injūriā,
[378] prius quam tuum ut sēsē habeat animum ad nūptiās perspexerit:
[379] sed sī tū negāris dūcere, ibi culpam in tē trānsferet:
[380] tum illae turbae fient. quidvīs patiar. pater est, Pamphile:
[381] difficilest. tum haec sōlast mulier. dictum factum invēnerit
[382] aliquam causam quam ob rem ēiciat oppidō. ēiciat? cito.
[383] [PAMPHILUS ADULESCENS]: cedo igitur quid faciam, Dāve? dīc tē ductūrum. hem. quid est?
[384] egon dīcam? cūr nōn? numquam faciam. nē negā.
[385] suādēre nōlī. ex eā rē quid fiat vidē.
[386] ut ab illā exclūdar, hōc conclūdar. nōn itast.
[387] [DAVUS SERVUS]: nempe hoc sīc esse opīnor: dictūrum patrem
[388] ‘dūcās volō hodiē uxōrem’; tū ‘dūcam’ inquiēs:
[389] cedo quid jūrgābit tēcum? hīc reddēs omnia.
[390] quae nunc sunt certa cōnsilia, incerta ut sient
[391] sine omni perīclō. nam hoc haud dubiumst quīn Chremēs
[392] tibi nōn det gnātam; nec tū eā causā minuerīs
[393] haec quae facis, nē is mūtet suam sententiam.
[394] patrī dīc velle, ut, cum velit, tibi jūre irāscī nōn queat.
[395] nam quod tū spērēs ‘prōpulsābō facile uxōrem hīs mōribus;
[396] dabit nēmōlī’: inveniet inopem potius quam tē corrumpī sinat.
[397] sed sī tē aequō animō ferre accipiet, nēglegentem fēceris;
[398] aliam ḍtōsus quaeret: intereā aliquid acciderit bonī.
[399] [PAMPHILUS ADULESCENS]: itan crēdis? haud dubium id quidemst. vide quō mē indūcās. quīn tacēs?
[400] dīcam. puerum autem nē rescīscat mī esse ex illā cautiōst;
[401] nam pollicitus sum susceptūrum. ḍ facinus audāx! hanc fidem
[402] sibi mē obsecrāvit, quī sē scīret nōn dēsertūrum, ut darem.
[403] [DAVUS SERVUS]: cūrabitur. sed pater adest. cave tē esse trīstem sentiat.

Simo Davus Pamphilus

[404] [SIMO SENEX]: Revīsō quid agant aut quid captent cōsiliī.
[405] [DAVUS SERVUS]: hic nunc nōn dubitat quīn tē ductūrum negēs.
[406] venit meditātus alicunde ex sōlō locō:
[407] ḍrātiōnem spērat invēnisse sē
[408] quī differat tē: proin tū fac apud tē ut siēs.
[409] [PAMPHILUS ADULESCENS]: modo ut possim, Dāve! crēde inquam hoc mihi, Pamphile,

[410] [DAVUS SERVUS]: **numquam hodiē tēcum commūtātūrum patrem**
[411] **ūnum esse verbum, sī tē dīcēs dūcere.**

Byrria Simo Davus Pamphilus

[412] [BYRRIA SERVUS]: **Erus mē relictīs rēbus jussit Pamphilum**
[413] **hodiē observāre, ut quid ageret dē nūptiīs**
[414] **scīrem: id proptereā nunc hunc venientem sequor.**
[415] **ipsum adeō praestō videō cum Dāvō: hoc agam.**
[416] [SIMO SENEX]: **utrumque adesse videō. em servā. Pamphile.**
[417] [DAVUS SERVUS]: **quasi dē imprōvisō respice ad eum. ehem pater.**
[418] **probē. hodiē uxōrem dūcās, ut dīxī, volō.**
[419] [BYRRIA SERVUS]: **nunc nostrae timeō partī quid hic respondeat.**
[420] [PAMPHILUS ADULESCENS]: **neque istic neque alibī tibi erit usquam in mē mora. hem.**
[421] [DAVUS SERVUS]: **obmūtuit. quid dīxit? facis ut tē decet,**
[422] [SIMO SENEX]: **cum istūc quod postulō impetrō cum grātiā.**
[423] [DAVUS SERVUS]: **sum vērus? erus, quantum audiō, uxōre excidit.**
[424] [SIMO SENEX]: **ī nūnciam intrō, nē in morā, cum opus sit, siēs.**
[425] [PAMPHILUS ADULESCENS]: **eō. nūllāne in rē esse cuiquam hominī fidem!**
[426] [BYRRIA SERVUS]: **vērum illud verbumst, vulgō quod dīcī solet,**
[427] **omnīs sibi malle melius esse quam alterī.**
[428] **ego illam vīdī: virginem fōrmā bonā**
[429] **meminī vidērī: quō aequior sum Pamphilō,**
[430] **sī sē illam in somnīs quam illum amplectī māluit.**
[431] **renūntiābō, ut prō hōc malō mihi det malum.**

Davus Simo

[432] [DAVUS SERVUS]: **Hic nunc mē crēdit aliquam sibi fallāciam**
[433] **portāre et eā mē hīc restitisse grātiā.**
[434] [SIMO SENEX]: **quid Dāvus nārrat? aegrē quicquam nunc quidem.**
[435] **nīlne? hem. nīl prōrsus. atquī exspectābam quidem.**
[436] [DAVUS SERVUS]: **praeter spem ēvēnit, sentiō: hoc male habet virum.**
[437] [SIMO SENEX]: **potin ēs mihi vērum dīcere? nīl facilius.**
[438] **num illī molestae quippiam hae sunt nūptiae**
[439] **propter hujusce hospitāi cōsuētūdinem?**
[440] [DAVUS SERVUS]: **nīl hercle; aut, sī adeō, bīduīst aut trīduī**
[441] **haec sollicitūdō: nōstī? deinde dēsinet.**
[442] **etenim ipsus sēcum eam rem reputāvit viā.**
[443] [SIMO SENEX]: **laudō. dum licitumst ēi dumque aetās tulit,**
[444] [DAVUS SERVUS]: **amāvit; tum id clam: cāvit nē umquam īfāmiae**
[445] **ea rēs sibi esset, ut virum fortem decet.**
[446] **nunc uxōre opus est: animum ad uxōrem appulit.**
[447] [SIMO SENEX]: **subtrīstis vīsus est esse aliquantum mihi.**
[448] [DAVUS SERVUS]: **nīl propter hanc rem, sed est quod suscēnset tibi.**
[449] [SIMO SENEX]: **quidnamst? puerilest. quid id est? nīl. quīn dīc, quid est?**
[450] [DAVUS SERVUS]: **ait nimium parcē facere sūmptum. mēne? tē.**
[451] **'vixī' inquit 'drachumīs est obsōnātūm decem:**
[452] **nōn filiō vidētur uxōrem dare.**
[453] **quemi' inquit 'vocābō ad cēnam meōrum aequālīum**
[454] **potissimum nunc? ' et, quod dicendum hīc siet,**
and,
[455] **tū quoque perparcē nimium: nōn laudō. tacē.**

- [456]   **commōvī.** ego istaec rēctē ut fiant viderō.
 [457] [SIMO SENEX]: **quidnam hoc est rēi?** quid hic **vult** veterātor sibi?
 [458]   **nam sī hīc malīst** quicquam, em illīc **est** huic **reī** caput.

Akt III

Mysis Simo Davus Lesbia (glycerium)

- [459] [MYSIS ANCILLA]: **Ita pol quidem rēs est, ut dīxtī,** Lesbia:
 [460]   **fidēlem** haud fermē mulierī inveniās virum.
 [461] [SIMO SENEX]: **ab Andriāst ancilla haec.** quid nārrās? ita est.
 [462] [MYSIS ANCILLA]: **sed hic Pamphilus.** . . quid dīcit? firmāvit fidem. hem.
 [463] [DAVUS SERVUS]: **utinam aut hic surdus aut haec mūta facta sit!**
 [464] [MYSIS ANCILLA]: **nam quod peperisset jussit tollī.** ō Juppiter,
 [465] [SIMO SENEX]: **quid ego audiō?** āctumst, siquidem haec vēra praedicat.
 [466] [LESBIA OBSTETRIX]: **bonum ingenium nārrās adulēscens.** optimum
 [467] [MYSIS ANCILLA]: **sed sequere mē intrō,** nē in morā illī sīs. sequor.
 [468] [DAVUS SERVUS]: **quod remedium nunc huic malō inveniam?** quid hoc?
 [469] [SIMO SENEX]: **adeōn est dēmēns?** ex peregrīnā? jam sciō: āh
 [470]   vix tandem sēnsī stolidus. quid hic sēnsisse ait?
 [471]   haec prīmum affertur jam mī ab hōc fallācia:
 [472]   hanc simulant parere, quō Chremētem absterreant.
 [473] [GLYCERIUM MULIER]: **Jūnō Lūcīna,** fer opem, servā mē, obsecrō.
 [474] [SIMO SENEX]: **hui tam citō?** rīdiculum: postquam ante ōstium
 [475]   mē audīvit stāre, approparet. nōn sat commodē
 [476]   dīvisa sunt temporibus tibi, Dāve, haec. mihīn?
 [477]   num immemorēs discipuli? ego quid nārrās nesciō.
 [478]   hicin mē sī imparātum in vēris nūptiis
 [479]   adortus esset, quōs mihi lūdōs redderet!
 [480]   nunc hujus periclō fit, ego in portū nāvigō.

Lesbia Simo Davus

- [481] [LESBIA OBSTETRIX]: **Adhūc, Archylis,** quae assolent quaeque oportent
 [482]   **signa esse ad salūtem,** omnia huic esse videō.
 [483]   nunc prīmum fac istaec lavet; postē deinde,
 [484]   **quod jussī dari bibere et quantum imperāvī,**
 [485]   date; mox ego hūc revortor.
 [486]   per ecastor scītus puer est nātus Pamphilō.
 [487]   **deōs quaesō ut sit superstes,** quandoquidem ipsest ingenio bonō,
 [488]   cumque huic est veritus optimae adulēscēti facere injūriam.
 [489] [SIMO SENEX]: **vel hoc quis crēdat,** qui tē nōrit, abs tē esse ortum? quidnam id est?
 [490]   nōn imperābat cōram quid opus factō esset puerperae,
 [491]   **sed postquam ēgressast,** illis quae sunt intus clāmat dē viā
 [492]   ō Dāve, itan contemnor abs tē? aut itane tandem idōneus
 [493]   tibi videor esse quem tam apertē fallere incipiās dolīs?
 [494]   saltem accūrātē, ut metuī videar certē, sī resciverim.
 [495] [DAVUS SERVUS]: certē hercle nunc hic sē ipsus fallit, haud ego. ēdīxīn tibi,
 [496] [SIMO SENEX]: **interminātus sum nē facerēs?** num veritus? quid rē tulit?
 [497]   **crēdōn** tibi hoc nunc, peperisse hanc ē Pamphilō?
 [498] [DAVUS SERVUS]: **teneō quid erret et quid agam habeō.** quid tacēs?
 [499]   **quid crēdās?** quasi nōn tibi renūntiāta sint haec sīc fore.
 [500] [SIMO SENEX]: mihin quisquam? echo an tūte intellexī assimulāriēr? irrīdeor.

[501] [DAVUS SERVUS]: **renūntiātumst**; nam quī istaec tibi incidit suspīcio?
[502] [SIMO SENEX]: **qui?** quia tē nōram. quasi tū dīcās factum id cōnsiliō meō.
[503] certē enim sciō. nōn satis mē pernōstī etiam quālis sim, Simō.
[504] egon tē? sed sīquid tibi nārrāre occēpī, continuō dari
[505] [DAVUS SERVUS]: tibi verba cēnsēs falsō, itaque hercle nīl jam muttīre audeō.
[506] [SIMO SENEX]: **hoc ego sciō ūnum**, nēminem peperisse hīc. intellexti;
[507] [DAVUS SERVUS]: sed nīlō sētius referētur mox hūc puer ante ūstium.
[508] id ego jam nunc tibi, ere, renūntiō futūrum, ut sīs sciēns,
[509] nē tū hoc posterius dīcās Dāvī factum cōnsiliō aut dolīs.
[510] prōrsus ā mē opīniōnem hanc tuam esse ego āmōtam volō.
[511] [SIMO SENEX]: **unde id scīs?** audīvī et crēdō: multa concurrunt simul
[512] [DAVUS SERVUS]: quī conjectūram hanc nunc faciō. jam prius haec sē ē Pamphilō
[513] gravidam dīxit esse: inventumst falsum. nunc, postquam videt
[514] nūptiās domī apparārī, missast ancilla īlicō
[515] obstetricī ad eam et puerum ut afferret simul.
[516] hoc nisi fit, puerum ut tū videās, nīl moventur nūptiae.
[517] [SIMO SENEX]: **quid aīs?** cum intellēxerās
[518] id cōnsilium capere, cūr nōn dīxtī extemplō Pamphilō?
[519] [DAVUS SERVUS]: quis igitur eum ab illā abstrāxit nisi ego? nam omnēs nōs quidem
[520] scīmus quam miserē hanc amārit: nunc sibi uxōrem expetit.
[521] postrēmō id mihi dā negōti; tū tamen īdem hās nūptiās
[522] perge facere ita ut facis, et id spērō adjūtūrōs deōs.
[523] [SIMO SENEX]: immō abī intrō: ibi mē opperīre et quod parātō opus est parā.
[524] nōn impulit mē haec nunc omnīnō ut crēderem;
[525] atque haud sciō an quae dīxit sint vēra omnia,
[526] sed parvī pendō: illud mihi multō maximumst
[527] quod mihi pollicitust ipsus gnātus. nunc Chremem
[528] conveniam, örābō gnātō uxōrem: sī impetrō,
[529] quid aliās mālim quam hodiē hās fierī nūptiās?
[530] nam gnātus quod pollicitust, haud dubiumst mihi, id
[531] sī nōlit, quīn eum meritō possim cōgere.
[532] atque adeō in ipsō tempore eccum ipsum obviam.

Simo Chremes

[533] [SIMO SENEX]: **Jubeō Chremētem.** . . . ō tē ipsum quaerēbam. et ego tē. optātō advenīs.
[534] [CHARINUS ADULESCENS]: aliquot mē adiērunt, ex tē audītum quī aibant hodiē filiam
[535] meam nūbere tuō gnātō; id visō tūne an illī insāniant.
[536] [SIMO SENEX]: **auscultā pauca:** et quid ego tē velim et tū quod quaeris sciēs.
[537] [CHARINUS ADULESCENS]: auscultō: loquere quid velīs.
[538] [SIMO SENEX]: **per tē deōs örō et nostram amīcitiam, Chremē,**
[539] quae incepta ā parvīs cum aetāte accrēvit simul,
[540] perque ūnicam gnātam tuam et gnātum meum,
[541] cujus tibi potestās summa servandī datur,
[542] ut mē adjuvēs in hāc rē atque ita utī nūptiae
[543] fuerant futūrae, fiant. āh nē mē obsecrā:
[544] [CHARINUS ADULESCENS]: quasi hoc tē örāndō ā mē impetrāre oporteat.
[545] alium esse cēnsēs nunc mē atque ūlim cum dabam?
[546] sī in remst utrīque ut fiant, accersī jubē;
[547] sed sī ex eā rē plūs malīst quam commodī
[548] utrīque, id örō tē in commūne ut cōnsulās,
[549] quasi sī illa tua sit Pamphilīque ego sim pater.

[550] [SIMO SENEX]: immō ita volō itaque postulō ut fiat, Chremē,
[551] neque postulem abs tē nī ipsa rēs moneat. quid est?
[552] īrae sunt inter Glycerium et gnātum. audiō.
[553] ita magnae ut spērem posse āvellī. fābulae!
[554] profectō sīc est. sīc hercle ut dīcam tibi:
[555] [CHARINUS ADULESCENS]: amantium īrae amōris integratiōst.
[556] [SIMO SENEX]: em id tē ōrō ut ante eāmus, dum tempus datur
[557] dumque ejus libidō occlūsast contumeliis,
[558] prius quam hārum scelera et lacrimae cōnfictae dolis
[559] reddūcunt animum aegrōtum ad misericordiam,
[560] uxōrem dēmus. spērō cōnsuētūdine et
[561] conjugiō liberālī dēvīctum, Chremē,
[562] dehinc facile ex illis sēsē ēmersūrum malīs.
[563] [CHARINUS ADULESCENS]: tibi ita hoc vidētur; at ego nōn posse arbitror
[564] neque illum hanc perpetuō habēre neque mē perpeti.
[565] [SIMO SENEX]: quī scīs ergō istūc, nisi perīclum fēcerīs?
[566] [CHARINUS ADULESCENS]: at istūc perīclum in filiā fierī gravest.
[567] [SIMO SENEX]: nempe incommoditās dēnique hūc omnis redit
[568] sī ēveniat, quod dī prohibeant, discessiō.
[569] at sī corrigitur, quot commoditātēs vidē:
[570] prīncipiō amīcō filium restituerīs,
[571] tibi generum firmum et filiae inveniēs virum.
[572] [CHARINUS ADULESCENS]: quid istīc? sī ita istūc animum induxtī esse ūtile,
[573] nōlō tibi ūllum commodum in mē claudier.
[574] [SIMO SENEX]: meritō tē semper maximī fēcī, Chremē.
[575] [CHARINUS ADULESCENS]: sed quid aīs? quid? quī scīs eōs nunc discordāre inter sē?
[576] [SIMO SENEX]: ip̄sus mihi Dāvus, quī intimust eōrum cōnsiliis, dīxit;
[577] et is mihi suādet nūptiās quantum queam ut mātūrem.
[578] num cēnsēs faceret, filium nisi scīret eadem haec velle?
[579] tūte adeō jam ejus verba audiēs heus! ēvocāte hūc Dāvum
[580] atque eccum videō ipsum forās exīre. Ad tē ībam. quidnamst?

Davus Simo Chremes

[581] [DAVUS SERVUS]: cūr uxor nōn accersitur? jam advesperāscit. audīn?
[582] [SIMO SENEX]: ego dūdum nōn nīl veritus sum, Dāve, abs tē nē facerēs idem
[583] quod vulgus servōrum solet, dolis ut mē dēlūderēs
[584] proptereā quod amat filius. egon istūc facerem? crēdidī,
[585] idque adeō metuēns vōs cēlāvī quod nunc dīcam. quid? sciēs;
[586] nam propemodum habeō jam fidem. tandem cognōstī quī siem?
[587] nōn fuerant nūptiae futūrae. quid? nōn? sed eā grātiā
[588] simulāvī vōs ut pertemptārem. quid aīs? sīc rēs est. vidē:
[589] [DAVUS SERVUS]: numquam istūc quīvī ego intellegere. vāh cōsilium callidum!
[590] [SIMO SENEX]: hoc audī: ut hinc tē intrō īre jussī, opportūnē hic fit mī obviam. hem
[591] [DAVUS SERVUS]: numnam perīmus? nārrō huic quae tū dūdum nārrāstī mihi.
[592] quidnam audiō? gnātam ut det ōrō vixque id exōrō. occidī. hem
[593] [SIMO SENEX]: quid dīxtī? optimē inquam factum. nunc per hunc nūllast mora.
[594] [CHARINUS ADULESCENS]: domum modo ībō, ut appārētur dīcam, atque hūc renūntiō.
[595] [SIMO SENEX]: nunc tē ōrō, Dāve, quoniam sōlus mī effēcistī hās nūptiās
[596] [DAVUS SERVUS]: ego vērō sōlus. corrigere mihi gnātum porrō ēnītere.
[597] faciam hercle sēdulō. potēs nunc, dum animus irrītātus est.
[598] quiescās. age igitur, ubi nunc est ipsus? mīrum nī domīst.

[599] [SIMO SENEX]: **ibō ad eum atque eadem haec quae tibi dixī dicam itidem illī. nūllus sum.**

[600] [DAVUS SERVUS]: **quid causaest quīn hinc in pistrīnum rēctā proficīscar viā?**

[601] **nīl est precī locī relictum: jam perturbāvī omnia:**

[602] **erum fefellī; in nūptiās conjēcī erīlem filium;**

[603] **fēcī hodiē ut fierent, inspērante hōc atque invītō Pamphilō.**

[604] **em āstūtiās! quod sī quiēssēm, nīl ēvēnisset mali.**

[605] **sed eccum ipsum videō: occidī.**

[606] **utinam mī esset aliquid hīc quō nunc mē praecipitem darem!**

Pamphilus Davus

[607] [PAMPHILUS ADULESCENS]: **Ubi ille est scelus quī perdidit mē? periī. atque hoc cōfiteor jūre**

[608] **mī obtigisse, quandoquidem tam iners, tam nūllī cōnsiliī sum.**

[609] **servōn fortūnās meās mē commīssisse futtilī!**

[610] **ego pretium ob stultitiam ferō: sed inultum numquam id auferet.**

[611] [DAVUS SERVUS]: **posthāc incolumem sat scio fore mē nunc sī dēvītō hoc malum.**

[612] [PAMPHILUS ADULESCENS]: **nam quid ego nunc dīcam patri? negābōn velle mē, modo**

[613] **quī sum pollicitus dūcere? quā audāciā id facere audeam?**

[614] **nec quid nunc mē faciam sciō. nec mequidem, atque id ago sēdulō.**

[615] [DAVUS SERVUS]: **dīcam aliquid mē inventūrum, ut huic malō aliquam prōductem moram.**

[616] [PAMPHILUS ADULESCENS]: **ōh! vīsus sum echo dum, bone vir, quid aīs? viden mē cōsilliis tuīs**

[617] **miserum impeditūm esse? at jam expediam. expediēs? certē, Pamphile.**

[618] **nempe ut modo. immō melius spērō. ōh tibi ego ut crēdam, furcifer?**

[619] **tū rem impeditam et perditam restituās? em quō frētus sim,**

[620] **qui mē hodiē ex tranquillissimā rē conjēcītī in nūptiās.**

[621] **an nōn dīxi esse hoc futūrum? dīxtī. quid meritus crucem.**

[622] [DAVUS SERVUS]: **sed sine paululum ad mē redeam: jam aliquid dispiciam. ei mihi,**

[623] [PAMPHILUS ADULESCENS]: **cum nōn habeō spatium ut dē tē sūmam supplicium ut volō!**

[624] **namque hoc tempus praecavēre mihi mē, haud tē ulciscī sinit.**

Akt IV

Charinus Pamphilus Davus

[625] [CHARINUS ADULESCENS]: **Hoccinest crēdibile aut memorābile,**

[626] **tanta vēcordia innāta cuiquam ut siet**

[627] **ut malīs gaudeant atque ex incommodīs**

[628] **alterīs sua ut comparent commoda? āh**

[629] **idnest vērum? immō id est genus hominum pessum in**

[630] **dēnegandō modō quīs pudor paulum adest;**

[631] **post ubī tempus prōmissa jam perfici,**

[632] **tum coāctī necessāriō sē aperiunt,**

[633] **et timent et tamen rēs premit dēnegāre;**

[634] **ibi tum eōrum impudentissima ūratiōst**

[635] **'quis tu ēs? quis mihi ēs? cūr meam tibi? heus**

[636] **proximus sum egomet mihi.'**

[637] **at tamen 'ubi fidēs? ' sī rogēs,**

if

[638] **nīl pudēt hīc, ubi opus; illī ubi**

nīl opust, ibī verentur.

[638a] **sed quid agam? adeōn ad eum et cum eō injūriam hanc expostulem?**

[639] **ingeram mala multa? atque aliquis dīcat 'nīl prōmōveris':**

[640] **multum: molestus certē eī fuerō atque animō mōrem gesserō.**

[641]

[642] [PAMPHILUS ADULESCENS]: **Charīne**, et mē et tē **imprūdēns**, nisi quid dī respiciunt, perdidī.
[643] [CHARINUS ADULESCENS]: **itane 'imprūdēns'?** tandem inventast causa: solvistī fidem.
[644] [PAMPHILUS ADULESCENS]: **quid 'tandem'?** etiamnunc mē **dūcere istīs dictīs postulās?**
[645] **quid istūc est?** postquam mē **amāre dīxī**, **complacitast** tibī.
[646] [CHARINUS ADULESCENS]: **heu mē miserum quī tuum animū ex animō spectāvī meō!**
[647] [PAMPHILUS ADULESCENS]: **falsus ēs.** nōn tibi sat esse hoc **solidū vīsumst gaudium**,
[648] [CHARINUS ADULESCENS]: **nisi mē lactāssēs** amantem et **falsā spē prōdūcerēs?**
[649] **habeās.** **habeam?** āh nescīs quantīs in malīs vorser miser
[650] [PAMPHILUS ADULESCENS]: **quantāsque hic suis cōsiliīs** mihi **cōflāvit sollicitūdinēs**
[651] **meus carnufex.** **quid istūc tam mīrumst dē tē sī exemplū capit?**
[652] **haud istūc dīcās,** sī **cognōrīs vel mē vel amōrem meum.**
[653] [CHARINUS ADULESCENS]: **scio:** cum patre altercāstī dūdum et is nunc proptereā tibi
[654] **suscēnset nec tē quīvit hodiē cōgere illam ut dūcerēs.**
[655] [PAMPHILUS ADULESCENS]: **immō etiam, quō tū minus scīs aerumnās meās,**
[656] **hae nūptiae nōn apparābantur mihi**
[657] **nec postulābat nunc quisquam uxōrem dare.**
[658] [CHARINUS ADULESCENS]: **scio:** tū **coāctus tuā voluntātē ēs.** manē:
[659] [PAMPHILUS ADULESCENS]: **nōndum scīs.** **sciō equidem illam ductūrum esse tē.**
[660] **cūr mē ēnicās?** **hoc audī:** numquam dēstitit
[661] **īnstāre ut dīcerem mē ductūrum patri;**
[662] **suādere ūrāre usque adeō dōnec perpulit.**
[663] [CHARINUS ADULESCENS]: **quis homō istūc?** **Dāvus.** . . . **Dāvus?** **interturbat.** **quam ob rem?** **nescio;**
[664] [PAMPHILUS ADULESCENS]: **nisi mihi deōs satis sciō fuisse īrātōs quī auscultāverim.**
[665] [CHARINUS ADULESCENS]: **factum hoc est,** **Dāve?** **factum.** **hem quid aīs?** **scelus!**
[666] **at tibi dī dignum factīs exitium dūnt!**
[667] **eho dīc mī, sī omnēs hunc conjectum in nūptiās**
[668] **inimīcī vellent, quod nisi hoc cōsiliū darent?**
[669] [DAVUS SERVUS]: **dēceptus sum, at nōn dēfētīgātus.** **sciō.**
[670] **hāc nōn successit, aliā adoriēmur viā:**
[671] **nisi sī id putās, quia primō prōcessit parum,**
[672] **nōn posse jam ad salūtem convortī hoc malum.**
[673] [PAMPHILUS ADULESCENS]: **immō etiam;** nam satis **crēdō,** sī **advigilāveris,**
[674] **ex ūnis geminās mihi cōficiēs nūptiās.**
[675] [DAVUS SERVUS]: **ego, Pamphile,** **hoc tibi prō servitiō dēbeō,**
[676] **cōnārī manibus pedibus noctēsque et diēs,**
[677] **capitis perīclum adīre, dum prōsim tibi;**
[678] **tuumst, sīquid praeter spēm ēvenit, mī ignōscere.**
[679] **parum succēdit quod agō; at faciō sēdulō.**
[680] **vel melius tūte reperi, mē missum face.**
[681] [PAMPHILUS ADULESCENS]: **cupiō:** **restitue in quem mē accēpistī locum.**
[682] [DAVUS SERVUS]: **faciam.** **at jam hōc opust.** em. . . sed mane; **concrepuīt ā Glyceriō ōstium.**
[683] [PAMPHILUS ADULESCENS]: **nīl ad tē.** **quaerō.** **hem nuncin dēnum?** **at jam hoc tibi inventum dabō.**

Mysis Pamphilus Charinus Davus

[684] [MYSIS ANCILLA]: **Jam ubi ubi erit, inventum tibī cūrābō et mēcum adductum**
[685] **tuum Pamphilum:** modo tū, anime mī, nōlī tē mācerāre.
[686] [PAMPHILUS ADULESCENS]: **Mysis.** quis est? ehem Pamphile, optimē mihi tē offers. quid **<id> est?**
[687] [MYSIS ANCILLA]: **ōrāre jussit, sī sē amēs, era, jam ut ad sēsē veniās:**
[688] **vidēre ait tē cupere. vāh perii:** hoc malum integrāscit.
[689] [PAMPHILUS ADULESCENS]: **sīcīn mē atque illam operā tuā nunc miserōs sollicitārī!**
[690] **nam idcircō accessor nūptiās quod mī apparārī sēnsit.**

[691] [CHARINUS ADULESCENS]: quibus quidem quam facile potuerat quiēscī, sī hic quiēsset!

[692] [DAVUS SERVUS]: age, sī hic nōn īsānit satis suā sponte, īstīgā. atque edepol

[693] [MYSIS ANCILLA]: ea rēs est, proptereāque nunc misera in maerōrest. Mýsis,

[694] [PAMPHILUS ADULESCENS]: per omnīs tibi adjūrō deōs numquam eam mē dēsertūrum,

[695] nōn sī capiendōs mihi sciam esse inimīcōs omnīs hominēs.

[696] hanc mī expetīvī: contigit; convenient mōrēs: valeant

[697] quī inter nōs discidium volunt: hanc nisi mors mī adimet nēmō.

[698] [MYSIS ANCILLA]: resipīscō. nōn Apollinis magis vērum atque hoc respōnsumst.

[699] [PAMPHILUS ADULESCENS]: sī poterit fierī ut nē pater per mē stetisse crēdat

[700] quō minus hae fierent nūptiae, volō; sed sī id nōn poterit,

[701] id faciam, in prōclīvī quod est, per mē stetisse ut crēdat.

[702] quis videor? miser, aequē atque egō. cōnsilium quaerō. fortis

[703] scio quid cōnēre. hoc ego tibī profectō effectum reddam.

[704] jam hōc opus est. quīn jam habeō. quid est? huic, nōn tibi habeō, nē errēs.

[705] [CHARINUS ADULESCENS]: sat habeō. quid faciēs? cedo. diēs hic mī ut satis sit vereor

[706] [DAVUS SERVUS]: ad agendum: nē vacuum esse mē nunc ad nārrandum crēdās:

[707] proinde hinc vōs āmōlīminī; nam mī impedimentō estis.

[708] [PAMPHILUS ADULESCENS]: ego hanc vīsam. quid tū? quō hinc tē agis? vērum vīs dīcam? immō etiam:

[709] [DAVUS SERVUS]: nārrātiōnis incipit mī initium. quid mē fiet?

[710] echo tū impudēns, nōn satis habēs quod tibi diēculam addō,

[711] quantum huic prōmoveō nūptiās? Dāve, at tamen. . . quid ergō?

[712] [CHARINUS ADULESCENS]: ut dūcam. rīdiculum. hūc face ad mē veniās, sī quid poteris.

[713] [DAVUS SERVUS]: quid veniam? nīl habeō. at tamen, sīquid. age veniam. sīquid,

[714] [CHARINUS ADULESCENS]: domī erō. tū, Mýsis, dum exeō, parumper mē opperīre hīc.

[715] [MYSIS ANCILLA]: quāpropter? ita factōst opus. mātūrā. jam inquam hīc aderō.

Mysis Davus

[716] [MYSIS ANCILLA]: Nīlne esse proprium cuiquam! dī vestram fidem!

[717] summum bonum esse erae putābam hunc Pamphilum,

[718] amīcum, amātōrem, virum in quōvīs locō

[719] parātum; vērum ex eō nunc misera quem capit

[720] labōrem! facile hīc plūs malist quam illīc bonī.

[721] sed Dāvus exit. mi homō, quid istūc obsecrōst?

[722] quō portās puerum? Mýsis, nunc opus est tuā

[723] [DAVUS SERVUS]: mihi ad hanc rem expromptā memoriā atque āstūtiā.

[724] [MYSIS ANCILLA]: quidnam incepturus accipe ā mē hunc ōcius

[725] [DAVUS SERVUS]: atque ante nostrām jānuam appōne. obsecrō,

[726] [MYSIS ANCILLA]: humīne? ex ārā hīc sūme verbēnās tibi

[727] [DAVUS SERVUS]: atque eās susterne. quam ob rem id tūte nōn facis?

[728] quia, sī forte opus sit ad erum jūrandum mihi

[729] nōn apposuisse, ut liquidō possim. intellegō:

[730] [MYSIS ANCILLA]: nova nunc religiō in tē istaec incessit. cedo!

[731] [DAVUS SERVUS]: movē ōcius tē, ut quid agam porrō intellegās.

[732] prō Juppiter! quid est? spōnsae pater intervenit.

[733] repudiō quod cōnsilium prīnum intenderam.

[734] [MYSIS ANCILLA]: nescio quid nārrēs. ego quoque hīc ab dexterā

[735] [DAVUS SERVUS]: venīre mē assimulābō: tū ut susseriās

[736] ūrātiōnī, ut cumque opus sit, verbīs vidē.

[737] [MYSIS ANCILLA]: ego quid agās nīl intellegō; sed sīquid est

[738] quod meā operā opus sit vōbīs, ut tū plūs vidēs,

[739] manēbō, nēquōd vestrum remorer commodum.

Chremes Mysis Davus

- [740] [CHREMES SENEX]: **R**evertor, postquam quae opus fuere ad nuptias
[741] gnatae paravi, ut jubeam accersi. sed quid hoc?
[742] puer herclest. mulier, tun posuisti hunc? ubi illic est?
[743] [MYSIS ANCILLA]: non mihi respondes? nusquam est. vae miserae mihi!
[744] reliquit me homo atque abiit. dī vestram fidem,
[745] [DAVUS SERVUS]: quid turbaest apud forum! quid illi hominum litigant!
[746] tum annona carast. (quid dicam aliud nescio.)
[747] [MYSIS ANCILLA]: cur tu obsecro hic me solam- ? hem quae haec est fabula?
[748] [DAVUS SERVUS]: echo Mysis, puer hic undest? quisve huc attulit?
[749] [MYSIS ANCILLA]: satin sanus qui me id rogites? quem ego igitur rogem
[750] [DAVUS SERVUS]: qui hic neminem alium videam? miror unde sit.
[751] dicturas quod rogo? au! concede ad dexteram.
[752] [MYSIS ANCILLA]: delirans: non tute ipse. . . ? verbum si mihi
[753] [DAVUS SERVUS]: unum praeter quam quod te rogo faxis: cavē!
[754] male dicas. undest? dic clarē. ā nobis. hahae!
[755] mirum verō impudenter mulier si facit
[756] meretrix! ab Andriast haec, quantum intellegō.
[757] adeō vidēmur vobis esse idonei
[758] in quibus sic illudatis? veni in tempore.
[759] properā adeō puerum tollere hinc ab januā.
[760] manē: cave quōquam ex istōc excessī locō!
[761] [MYSIS ANCILLA]: dī te eradicent! ita me miseram territas.
[762] [DAVUS SERVUS]: tibi ego dicō an non? quid vis? at etiam rogās?
[763] cedo, cujum puerum hic apposistī? dic mihi.
[764] [MYSIS ANCILLA]: tu nescis? mitte id quod sciō: dic quod rogo.
[765] vestri. cuius nostrī? Pamphili. hem quid? Pamphili?
[766] echo an non est? rectē ego has semper fugi nuptias.
[767] [DAVUS SERVUS]: o facinus animadvortendum! quid clamitās?
[768] quemne ego heri vidi ad vos afferrī vesperī?
[769] [MYSIS ANCILLA]: o hominem audācem! verum: vidi Cantharam
[770] [DAVUS SERVUS]: suffarinatam. dis pol habeō grātiam
[771] [MYSIS ANCILLA]: cum in pariendō aliquot affuerunt liberae.
[772] [DAVUS SERVUS]: nē illa illum haud novit cuius causā haec incipit:
[773] 'Chremē sī positum puerum ante aedīs viderit,
[774] suam gnātam non dabit': tantō hercle magis dabit.
[775] [CHREMES SENEX]: non hercle faciet. nunc adeō, ut tu sis sciens,
[776] [DAVUS SERVUS]: nisi puerum tollis jam ego hunc in medium viam
[777] prōvolvam tēque ibidem pervolvam in lutō.
[778] [MYSIS ANCILLA]: tu pol homo non es sobrius. fallacia
[779] [DAVUS SERVUS]: alia aliam trudit: jam susurrāri audiō
[780] cīvem Atticam esse hanc. hem. 'coactus lēgibus
[781] eam uxorem dūcet.' au obsecro, an non cīvis est?
[782] [CHREMES SENEX]: joculārium in malum īsciens paene incidi.
[783] [DAVUS SERVUS]: quis hic loquitur? o Chremē, per tempus advenīs:
[784] auscultā. audīvi jam omnia. anne haec tu omnia?
[785] [CHREMES SENEX]: audīvi, inquam, ā principiō. audīstīn, obsecro? hem
[786] [DAVUS SERVUS]: sclera! hanc jam oportet in cruciātum hinc abripī.
[787] hic est ille: non te crēdās Dāvum lūdere.
[788] [MYSIS ANCILLA]: me miseram! nīl pol falsi dixi, mī senex.

[789] [CHREMES SENEX]: nōvī omnem rem. est Simō intus? est. nē mē attigās,
[790] [MYSIS ANCILLA]: sceleste. sī pol Glyceriō nōn omnia haec. . .
[791] [DAVUS SERVUS]: eho inepta, nescīs quid sit āctum? qui sciam?
[792] hic sacer est. aliō pactō haud poterat fieri
[793] ut scīret haec quae voluimus. praedicerēs.
[794] paulum interesse cēnsēs ex animō omnia,
[795] ut fert nātūra, faciās an dē industriā?

Crito Mysis Davus

[796] [CRITO SENEX]: In hāc habitāsse plateā dictumst Chrȳsidem,
[797] quae sēsē inhonestē optāvit parere hīc dītiās
[798] potius quam honestē in patriā pauper vīveret:
[799] ejus morte ea ad mē lēge rediērunt bona.
[800] sed quōs perconter videō: salvēte. obsecrō,
[801] [MYSIS ANCILLA]: quem videō? estne hic Critō sōbrīnus Chrȳsidis?
[802] is est. ō Mȳsis, salvē! salvus sīs, Critō.
[803] [CRITO SENEX]: itan Chrȳsis? hem. nōs quidem pol miserās perdidit.
[804] quid vōs? quō pactō hīc? satine rēctē? nōsne? sīc
[805] [MYSIS ANCILLA]: ut quīmus, ajunt, quandō ut volumus nōn licet.
[806] [CRITO SENEX]: quid Glycerium? jam hic suōs parentīs repperit?
[807] [MYSIS ANCILLA]: utinam! an nōndum etiam? haud auspicātō hūc mē appuli;
[808] [CRITO SENEX]: nam pol, sī id scīssēm, numquam hūc tetulisse pedem.
[809] semper ejus dictast esse haec atque habitat̄ soror;
[810] quae illius fuēre possidet: nunc mē hospitem
[811] lītīs sequī quam id mihi sit facile atque ūtile
[812] aliōrum exempla commonent. simul arbitrō
[813] jam aliquem esse amīcum et dēfēnsōrem eī; nam ferē
[814] grandicula jam profectast illinc: clāmitent
[815] mē sȳcophantam, hērēditātem persequī
[816] mendīcum. tum ipsam dēspoliāre nōn libet.
[817] [MYSIS ANCILLA]: ō optime hospes! pol, Critō, antīquum obtinēs.
[818] [CRITO SENEX]: dūc mē ad eam, quandō hūc vēni, ut videam. maximē.
[819] [DAVUS SERVUS]: sequare hōs: nōlō mē in tempore hōc videat senex.

Akt V

Chremes Simo

[820] [CHREMES SENEX]: Satis jam satis, Simō, spectāta ergā tē amīciast mea;
[821] satis perīclī incēpī adīre: ḫrandī jam finem face.
[822] dum studeō obsequī tibi, paene illūsī vītam filiae.
[823] [SIMO SENEX]: immō enim nunc cum maximē abs tē postulō atque ḫrō, Chremē,
[824] ut benefīcium verbīs initum dūdum nunc rē comprobēs.
[825] [CHREMES SENEX]: vide quam iniquus sīs prae studiō: dum id efficiās quod libet,
[826] neque modum benignitātis neque quid mē ḫrēs cōgitās;
[827] nam sī cōgitēs remittās jam mē onerāre injūriīs.
[828] [SIMO SENEX]: quibus? at rogitās? per pulistī mē ut hominī adulēscēntū
[829] [CHREMES SENEX]: in aliō occupātō amōre, abhorrentī ab rē uxōriā,
[830] filiam ut darem in sēditiōnem atque in incertās nūptiās,
[831] ejus labōre atque ejus dolōre gnātō ut medicārer tuō.
[832] impetrāstī: incēpī, dum rēs tetulit. nunc nōn fert: ferās.
[833] illam hinc cīvem esse ajunt; puer est nātus: nōs missōs face.

[834] [SIMO SENEX]: **per ego tē deōs ōrō, ut nē illīs animū indūcās crēdere,**
[835] **quibus id maximē ūtilest illum esse quam deterrium.**
[836] **nūptiārum grātiā haec sunt facta atque incepta omnia.**
[837] **ubi ea causa quam ob rem haec faciunt erit adēmpta hīs, dēsinent.**
[838] [CHREMES SENEX]: **errās: cum Dāvō egomet vīdī jūrgantem ancillam. sciō. at**
[839] **vērō vultū, cum ibi mē adesse neuter tum praeſēnserant.**
[840] [SIMO SENEX]: **crēdō et id factūrās Dāvus dūdum praeſēnſerat mihi; et**
[841] **nesciō quī id tibi sum oblītus hodiē, ac voluī, dīcere.**

Davus Chremes Simo Dromo

[842] [DAVUS SERVUS]: **Animō nūnciam ōtiōsō esse imperō. em Dāvum tibi!**
[843] [SIMO SENEX]: **unde ēgreditur? meō praeſidiō atque hospitis. quid illud malīst?**
[844] [DAVUS SERVUS]: **ego commodiōrem hominem adventum tempus nōn vīdī. scelus,**
[845] [SIMO SENEX]: **quemnam hic laudat? omnis rēs est jam in vadō. cessō alloquī?**
[846] [DAVUS SERVUS]: **erus est: quid agam? ō salvē, bone vir. ehem Simō, ō noster Chremē,**
[847] **omnia apparāta jam sunt intus. cūrāstī probē.**
[848] **ubi volēs accerse. bene sānē; id enim vērō hinc nunc abest.**
[849] [SIMO SENEX]: **etiam tū hoc respondēs quid istīc tibi negōtīst? mihi? ita.**
[850] [DAVUS SERVUS]: **mihin? tibi ergō. modo intrōī. quasi ego quam dūdum rogem.**
[851] **cum tuō gnātō ūnā. anne est intus Pamphilus? crucior miser!**
[852] [SIMO SENEX]: **eho nōn tū dīxtī esse inter eōs inimīcitiās, carnufex?**
[853] [DAVUS SERVUS]: **sunt. cūr igitur hīc est? quid illum cēnsēs? cum illā lītigat.**
[854] **immo vērō indignum, Chremē, jam facinus faxō ex mē audiēs.**
[855] **nescioquis senex modo vēnit, ellum, cōfidēns catus:**
[856] **cum faciem videās, vidētur esse quantīvīs pretī:**
[857] **trīstis sevēritās inest in vultū atque in verbīs fidēs.**
[858] [SIMO SENEX]: **quidnam apportat? nīl equidem nisi quod illum audīvī dīcere.**
[859] **quid ait tandem? Glycerium sē scīre cīvem esse Atticam. hem**
[860] **Dromo, Dromō. quid est? Dromō. audī. verbum sī addideris. . . Dromō.**
[861] [DAVUS SERVUS]: **audī obsecrō. quid vīs? sublīmem intrō rape hunc, quantum potest.**
[862] [DROMO LORARIUS]: **quem? Dāvum quam ob rem? quia lubet. rape inquam. quid fēcī? rape.**
[863] [DAVUS SERVUS]: **sī quicquam inveniēs mē mentītum, occīditō. nīl audiō.**
[864] [DROMO LORARIUS]: **ego jam tē commōtum reddam. tamen etsī hoc vērumst? tamen.**
[865] [SIMO SENEX]: **cūrā asservandum vīnctum, atque audīn? quādrupedem cōnstringitō.**
[866] **age nūnciam: ego pol hodiē, sī vīvō, tibi**
[867] **ostendam erum quid sit perīclī fallere,**
[868] **et illī patrem. āh nē saevī tantō opere. ō Chremē,**
[869] **pietātem gnātī! nōnne tē miseret meī?**
[870] **tantum labōrem capere ob tālem filium!**
[871] **age Pamphile, exī Pamphile: ecquid tē pudet?**

Pamphilus Simo Chremes

[872] [PAMPHILUS ADULESCENS]: **Quis mē vult? periī, pater est. quid aīs, omnium. . . ? āh**
[873] [CHREMES SENEX]: **rem potius ipsam dīc ac mitte male loqui.**
[874] [SIMO SENEX]: **quasi quicquam in hunc jam gravius dīcī possiet.**
[875] **ain tandem, cīvis Glyceriumst? ita praedicant.**
[876] **'ita praedicant'? ō ingentem cōfidentiam!**
[877] **num cōgitat quid dīcat? num factī piget?**
[878] **vide num ejus color pudōris signum usquam indicat.**
[879] **adeō impotentī esse animō ut praeter cīvium**
[880] **mōrem atque lēgem et suī voluntātem patris**

[881] tamen hanc habere studeat cum summō probrō!
[882] [PAMPHILUS ADULESCENS]: mē miserum! hem modone id dēnum senstī, Pamphile?
[883] [SIMO SENEX]: ōlim istūc, ōlim cum ita animum induxtī tuum,
[884] quod cuperēs aliquō pactō efficiendum tibi,
[885] eōdem diē istūc verbum vērē in tē accidit.
[886] sed quid ego? cūr mē excrucīō? cūr mē mācerō?
[887] cūr meam senectūtem hujus sollicitō āmentiā?
[888] an ut prō hujus peccātīs ego supplicium sufferam?
[889] immō habeat, valeat, vīvat cum illā. mī pater!
[890] quid 'mī pater'? quasi tū hujus indigeās patris.
[891] domus uxor liberī inventī invītō patre;
[892] adductī qui illam hinc cīvem dīcant: vīcerīs.
[893] [PAMPHILUS ADULESCENS]: pater, licetne pauca? quid dīcēs mihi? at
[894] [CHREMES SENEX]: tamen, Simō, audī. ego audiam? quid audiam,
[895] [SIMO SENEX]: Chremē? at tandem dīcat. age dīcat, sinō.
[896] [PAMPHILUS ADULESCENS]: ego mē amāre hanc fateor; sī id peccārest, fateor id quoque.
[897] tibi, pater, mē dēdō: quidvīs oneris impōne, imperā.
[898] vīs mē uxōrem dūcere? hanc vīs mittere? ut poterō feram.
[899] hoc modo tē obsecrō, ut nē crēdās ā mē allēgātum hunc senem:
[900] sine mē expūrgem atque illum hūc cōram addūcam. addūcās? sine, pater.
[901] [CHREMES SENEX]: aequum postulat: dā veniam. sine tē hoc exōrem. sinō.
[902] [SIMO SENEX]: quidvīs cupiō dum nē ab hōc mē fallī comperiar, Chremē.
[903] [CHREMES SENEX]: prō peccātō magnō paulum supplīi satis est patrī.

Crito Chremes Simo Pamphilus

[904] [CRITO SENEX]: Mitte ūrāre. ūna hārum quaevīs causa mē ut faciam monet,
[905] vel tū vel quod vērumst vel quod ipsī cupiō Glyceriō.
[906] [CHREMES SENEX]: Andrium ego Critōnem videō? certē is est. salvus sīs, Chremē.
[907] quid tū Athēnās īsolēns? ēvēnit. sed hicinest Simō?
[908] hic. Simō. . . mēn quaeris? echo tū, Glycerium hinc cīvem esse aīs?
[909] [CRITO SENEX]: tū negās? itane hūc parātus advenīs? quā rē? rogās?
[910] [SIMO SENEX]: tūne impūne haec faciās? tūne hīc hominēs adulēscētūlōs
[911] imperītōs rērum, ēductōs liberē, in fraudem illicis?
[912] sollicitandō et pollicitandō eōrum animōs lactās? sānun ēs?
[913] ac meretriciōs amōrēs nūptiōs conglūtinās?
[914] [PAMPHILUS ADULESCENS]: periī, metuō ut sustet hospes. sī, Simō, hunc nōris satis,
[915] [CHREMES SENEX]: nōn ita arbitrēre: bonus est hic vir. hic vir sit bonus?
[916] [SIMO SENEX]: itane attemperātē ēvēnit, hodiē in ipsīs nūptiōs
[917] ut venīret, antehāc numquam? est vērō huic crēdendum, Chremē.
[918] [PAMPHILUS ADULESCENS]: nī metuam patrem, habeō prō illā rē illum quod moneam probē.
[919] [SIMO SENEX]: sycophanta. hem. sīc, Critō, est hic: mitte. videat qui siet.
[920] [CRITO SENEX]: sī mihi perget quae vult dīcere, ea quae nōn vult audiet.
[921] ego istaec moveō aut cūrō? nōn tū tuum malum aequō animō ferās!
[922] nam ego quae dīxī vēra an falsa audierim jam scīrī potest.
[923] Atticus quīdam ōlim nāvī frāctā ad Andrum ējectus est
[924] et istaec ūnā parva virgō. tum ille egēns forte applicat
[925] prīmum ad Chr̄ysidis patrem sē. fābulam inceptat. sine.
[926] itane vērō obturbat? perge. Tum is mihi cognātus fuit
[927] qui eum recēpit. ibi ego audīvī ex illō sēsē esse Atticum.
[928] is ibi mortuust. ejus nōmen? nōmen tam cito? Phānia? hem
[929] periī! vērum hercle opīnor fuisse Phāniam; hoc certō sciō,

[930] Rhamnūsium sē ajēbat esse. ō Juppitēr! eadem haec, Chremē,
[931] multī alii in Andrō tum audīre. utinam id sit quod spērō! eho dīc mihi,
[932] [CHREMES SENEX]: quid eam tum? suamne esse aibat? nōn. quojām igitur? frātris filiam.
[933] certē meast. quid aīs? quid tu aīs? arrige aurīs, Pamphile!
[934] [SIMO SENEX]: qui crēdis? Phānia illic frāter meus fuit. nōram et sciō.
[935] [CHREMES SENEX]: is bellum hinc fugiēns mēque in Asiam persequēns proficiscitur:
[936] tum illam relinquere hīc est veritus. postillā pīnum audiō
[937] quid illō sit factum. vix sum apud mē: ita animus commōtust metū
[938] [PAMPHILUS ADULESCENS]: spē gaudiō, mīrandō tantō tam repentinō hōc bonō.
[939] [SIMO SENEX]: ne istam multimodīs tuam invenīrī gaudeō. crēdō, pater.
[940] [CHREMES SENEX]: at mī ūnus scrūpulus etiam restat qui mē male habet. dignus ēs
[941] [PAMPHILUS ADULESCENS]: cum tuā religiōne, odium: nōdum in scirpō quaeris. quid istud est?
[942] [CHREMES SENEX]: nōmen nōn convenit. fuit hercle huic aliud parvae. quod, Critō?
[943] numquid meministī? id quaerō. egon hujus memoriam patiar meae
[944] [PAMPHILUS ADULESCENS]: voluptātī obstāre, cum ego possim in hāc rē medicārī mihi?
[945] nōn patiar heus, Chremē, quod quaeris, Pāsibulast. ipsast. east.
[946] ex ipsā mīliēns audīvī. omnīs nōs gaudēre hoc, Chremē,
[947] [SIMO SENEX]: tē crēdō crēdere. ita mē di ament, crēdō. quod restat, pater. . .
[948] jamdūdum rēs reddūxit mē ipsa in grātiam. ō lepidum patrem!
[949] [PAMPHILUS ADULESCENS]: dē uxōre, ita ut possēdī, nīl mūtat Chremēs? causa optimast;
[950] [CHREMES SENEX]: nisi quid patēr ait aliud. nempe id. scilicet. dōs, Pamphile, est
[951] decem talenta. accipiō. properō ad filiam. eho mēcum, Critō;
[952] nam illam mē crēdō haud nōsse. cūr nōn illam hūc trānsferrī jubēs?
[953] [PAMPHILUS ADULESCENS]: rēctē admonēs: Dāvō ego istūc dēdam jam negōtī. nōn potest.
[954] qui? quia habet aliud magis ex sēsē et majus. quidnam? vīngtus est.
[955] pater, nōn rēctē vīngtust. haud ita jussī. jube solvī, obsecrō.
[956] [SIMO SENEX]: age fīat. at mātūrā. eō intrō. ō faustum et fēlicem diem!

Charinus Pamphilus Davus

[957] [CHARINUS ADULESCENS]: Prōvīsō quid agat Pamphilus. atque eccum. aliquis mē forsitan
[958] [PAMPHILUS ADULESCENS]: putet nōn putāre hoc vērum, at mihi nunc sīc esse hoc vērum libet.
[959] ego deōrum vītam eāpropter sempiternam esse arbitror
[960] quod voluntātēs eōrum propriae sunt; nam mī immortālitās
[961] partast, sī nūlla aegritūdō huic gaudiō intercesserit.
[962] sed quem ego mihi potissimum optem, nunc cui haec nārrem, dari?
[963] [CHARINUS ADULESCENS]: quid illud gaudīst? Dāvum videō. nēmōst quem māllem omnī;
[964] [PAMPHILUS ADULESCENS]: nam hunc sciō meā solidē sōlum gāvisūrum gaudiā.
[965] [DAVUS SERVUS]: Pamphilus ubinam hīc est? Dāve. quis homōst? ego sum. ō Pamphile.
[966] [PAMPHILUS ADULESCENS]: nescīs quid mī obtigerit. certē; sed quid mi obtigerit sciō.
[967] et quidem egō. mōre hominum ēvēnit ut quod sim nānctus malī
[968] [DAVUS SERVUS]: prius resciscerēs tū quam ego illud quod tibi ēvēnit bonī.
[969] [PAMPHILUS ADULESCENS]: Glycerium mea suōs parentīs repperit. factum bene. hem.
[970] pater amīcus summus nōbīs. quis? Chremēs. nārrās probē.
[971] nec mora ūllast quīn eam uxōrem dūcam. num illic somniat
[972] [CHARINUS ADULESCENS]: ea quae vigilāns voluit? tum dē puerō, Dāve. . . āh dēsine!
[973] [DAVUS SERVUS]: sōlus est quem dīligant dī. salvus sum sī haec vēra sunt.
[974] [CHARINUS ADULESCENS]: colloquar. quis homōst? Charine, in tempore ipsō mī advenīs.
[975] bene factum. audīstī? omnia. age, mē in tuīs secundīs respice.
[976] tuus est nunc Chremēs: factūrum quae volēs sciō esse omnia.
[977] [PAMPHILUS ADULESCENS]: memini: atque adeō longumst illum mē exspectāre dum exeat.
[978] sequere hāc mē: intus apud Glycerium nunc est. tū, Dāve, abi domum,

- [979] properē, accerse hinc quī auferant eam quid stās? quid cessās? eō.
- [980] [DAVUS SERVUS]: nē exspectētis dum exeant hūc: intus dēspondēbitur;
- [980a] [PAMPHILUS ADULESCENS]: Tē exspectābam: est dē tuā rē
quod agere ego tēcum volō.
- [981] [DAVUS SERVUS]: intus trānsigētur sīquid est quod restet. plaudite!
- [981a] [PAMPHILUS ADULESCENS]: operam dedi nē mē esse oblītum
dīcās tuae gnātae alterae.
- [982a] tibi mē opīnor invēnisce dignum tē atque illā virum. Āh,
- [983a] [CHARINUS ADULESCENS]: periī, Dāve, dē meō amōre ac vītā nunc sors tollitur.
- [984a] [CHREMES SENEX]: nōn nova istaec mihi condiciō est, sī voluissem, Pamphile.
- [985a] [CHARINUS ADULESCENS]: occidī, Dāve. mane. periī. id quam ob rem nōn volū ēloquar:
- [986a] [CHREMES SENEX]: nōn idcircō quod eum omnīnō affīnem mihi nōllem. . . hem! tacē.
- [987a] sed amīcītia nostra quae est ā patribus nostrīs trādita
- [988a] nōbīs, aliquam partem studiī adauctam trādī liberīs.
- [989a] nunc cum cōpiā ac fortūnā utrīque ut obsequerer dedit,
- [990a] dētūr. bene factum. adī atque age hominī grātiās. salvē, Chremēs,
- [991a] [CHARINUS ADULESCENS]: amīcōrum meōrum omnium cārissime.
- [992a] quod mihi nōn minus est gaudiō quam id quod volō
- [993a] quod abs tē expetō:
- [994a] mē repperisse ut habitus antehāc fuī tibi.
- [995a] [CHREMES SENEX]: animū, Charīne, quod ad cumque applicāverīs
- [996a] studiū exinde ut erit tūte exīstīmāberis.
- [997a] id ita esse facere conjectūram ex mē licet:
- [998a] aliēnus abs tē tamen quis tū essēs nōveram.
- [999a] [CHARINUS ADULESCENS]: ita rēs est. gnātam tibi meam Philūmenam
- [1000a] [CHREMES SENEX]: uxōrem et dōtis sex talenta spondeō.